

בס"ד. שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשט"ז.

בלתי מוגה

א. ענינו של שבת מברכים — ובנדו"ד, שבת מברכים החודש כסלו — שמברכים בו לא רק את היום דראש־חודש, אלא את כל החודש, כיון שראש־חודש כולל את כל ימי החודש, נמצא שע"י שמברכים את היום דר"ח, מברכים בדרך ממילא את כל ימי החודש¹.

וממילא מובן, שבחודש שיש בו ענין עיקרי — הרי גם הענין העיקרי של החודש מתברך ומיתוסף בו כח משבת מברכים.

ב. כל² הזמנים יש להם הענינים שלהם.

איתא בזוהר³ אודות ששת ימי בראשית, ש"כל יומא ויומא עביד עבידתי" — בכל יום נבראו הנבראים שיש להם שייכות ליום זה.

הרמב"ן⁴ כותב בנוגע ל"שית אלפי שנין דהוי עלמא", שהם מכוונים כנגד ששת ימי בראשית. אדמו"ר האמצעי⁵ מבאר את אופן השייכות ד"שית אלפי שנין" לששת ימי בראשית:

האלף הראשון — מכוון כנגד היום הראשון. כשם שביום הראשון נברא אור, שענינו חסד, כך באלף הראשון היו ניזונין בחסדו של הקב"ה⁶, מבלי להתחשב עם המצב של אותם דורות.

האלף השני — מכוון כנגד היום השני. כשם שביום השני נבראו ענינים שמצד מדת הגבורה, כידוע⁸, כך באלף השני הי' המבול וההתחלה של ענינים לא־טובים.

האלף השלישי — מכוון כנגד היום השלישי, ש"הוכפל בו כי טוב"⁹. באלף השלישי הי' מתן־תורה, שהתורה היא "טוב לשמים וטוב לבריות"¹⁰. התורה מחברת אלקות עם נבראים, שזהו תכלית הטוב.

(5) ר"ה לא, א. וש"נ.

(6) תו"ח בראשית ח, ד. עט"ר שער ר"ה פ"ד. שער היחוד פ"נ. ועוד.

(7) פסחים קיח, א.

(8) ראה ב"ר פ"ד, ו.

(9) פרש"י בראשית א, ז (מב"ר שם).

(10) קידושין מ, א. וראה אוה"ת בראשית לג, ב. ועוד.

(1) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 572. וש"נ.

(2) מכאן עד סוס"ו — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונרפס בלקו"ש ח"ב ע' 466 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(3) ח"ג צד, ריש ע"ב.

(4) ראה פירושו לבראשית ב, ג.

וכן בנוגע לשאר האלפים, שכל אחד מהם מכוון כנגד יום בששת ימי בראשית.

ג. בכדי שהענינים שבכל תקופה יהיו בזמניהם המתאימים — צריכים הם להתחיל מהתורה. כי, כל ענין שבעולם צריך שיהי' תחילה השורש שלו בתורה, ואזי יכול להיות נמשך לעולם, כמאמר¹¹ "אסתכל באורייתא וברא עלמא".

ענין זה יובן גם מזמן הגלות והחורבן:

בזמן בית ראשון הי' "קיימא סיהרא באשלמותא"¹², תכלית הגילוי. לאח"ז, בזמן בית שני, נחסר ענין זה. לאח"ז נחרב גם בית שני — יבנה במהרה בימינו — ונעשה העלם והסתר גדול עוד יותר בעולם. כל ההעלמות והסתרים שבעולם קשורים עם ההעלמות שהיו בתורה.

ד. בתחלה היתה התורה בגילוי, בלי העלמות והסתרים. לא היו ספיקות ומחלוקות. אמנם היו חילוקי דעות, אבל לא זזו משם והיו מכריעים לפי רוב דעות¹³. בין שמאי והלל היו רק שלוש מחלוקות¹⁴. עיקר המחלוקת התחילה מתלמידיהם — בית שמאי ובית הלל¹⁵.

לאח"ז נעשה העלם והסתר גדול יותר בתורה, שנתמעטו הלבבות¹⁶, ורבי כתב את המשניות, עד שהתחיל הסדר של גמרא, ו"במחשכים הושיבני"¹⁷ זה תלמוד בבלי¹⁸, שמצד העלם האור התחיל ריבוי הקושיות, וישנם פעמים רבות שנשארים בקושיא, "תיובתא" ו"תיקו".

אעפ"כ, גם אז לא הי' חושך כפול ומכופל כ"כ כפי שהתחיל לאחר חתימת התלמוד, כידוע שעד רבינא ורב אשי היו סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו, ובהם הסתיים הדבר¹⁶.

ולפי אופן וסדר העלמות והסתרים בתורה, כך נמשך הדבר גם בכללות הנהגת העולם, כל ענין בזמנו, כנ"ל.

כל זה הוא סדר של ירידות.

ה. כשהתחיל להתקרב זמן הגאולה — הרי כשם שהעלם הגלות

(11) זח"ב קסא, ב. ועייג"כ זח"א מז, א. (15) ראה סוטה מז, ב. סנהדרין שם.
 קלד, א. (16) ראה הקדמת הרמב"ם לספרו יד
 (12) זח"א קנ, רע"א. רכג, א"ב. ועוד. החזקה.
 וראה גם שמו"ר פט"ו, כו. (17) איכה ג, ו.
 (13) ראה סנהדרין פח, ב. (18) סנהדרין כד, א.
 (14) שבת יד, ב. טו, א.

התחיל בהעלמות בתורה, כך התחיל גילוי אור הגאולה ע"י גילוי בתורה¹⁹, שנתגלה ע"י האריז"ל וקודם לו, שזהו הגילוי דחכמת הקבלה. קודם לכן הי' הסדר ד"אין דורשין במעשה מרכבה כו"²⁰, ובזמן האריז"ל התחיל לגלות זאת החכמה²¹, ומזמן לזמן נעשה הגילוי יותר ויותר, עד שהבעש"ט התחיל לגלות תורת החסידות, ולאח"ז ייסד אדמו"ר הזקן את תורת חסידות חב"ד, והמשיך ענין זה בהבנה והשגה, שאפשר להבין זאת לא רק ע"י השכל דנפש האלקית, אלא אפילו ע"י השכל דנפש הבהמית.

1. עיקר הגילוי התחיל מ"ט כסלו²², כידוע החילוק בין המאמרים שאמר אדמו"ר הזקן לפני מאסרו בפעטערבורג, להמאמרים שהתחיל לגלות "אחרי פעטערבורג"²³.

המאמרים הקודמים היו מלהיבים²⁴ ("האָבן געברענט")²⁵, והמאוחרים — היתה להם כבר יותר שייכות לעולם, הם נתלכשו יותר בשכל אנושי.

וע"י הגילוי דתורת החסידות, שנתגלה לכל, לא רק ליחידי סגולה אלא לכל בני ישראל, שזהו הפירוש ד"פוצו מעינותיך חוצה"²⁶, בלי שום הגבלות, הרי ע"י הגילוי דפנימיות התורה נמשך הגילוי בעולם, שזהו הגילוי דהגאולה שלימה — "קאתי מר"²⁷.

ולכן עתה עיקר העבודה הוא לעסוק ב"פוצו מעינותיך" —

היתה להם שייכות לעולם, ולכן בירידתם לעולם "האָט עס געברענט" (מהנחה בלתי מוגה).

26) לשון מענה המשיח אז יבוא — הובא מהבעש"ט באגרתו הידועה על דבר עליית הנשמה שלו ברי"ה שנת תק"ז (נדפסה: בסוף הספר בן פורת יוסף; בספר המכתבים מהבעש"ט ז"ל ותלמידיו (לכוב תרפ"ג, וכתב המו"ל שהעתיקה מן המכתב — כת"י חתנו של הבעש"ט הרה"צ וכו' ר' יחיאל — החתום בעצם כתי"ק של הבעש"ט). בספר גנוזי נסתרות (ירושלים ת"ו תרפ"ד) ח"א סי' סה. בספר בעש"ט (לודו תרח"ץ) פ' נח הגהה יג. וחלק ממנה בתחלת ספר כש"ט, וספר לקו"א להה"מ ממעוריטש).

27) ראה סנהדרין צח, א.

19) ואז התחיל סדר של עליות (מהנחה בלתי מוגה).

20) חגיגה יא, ב (במשנה). וראה שם יג, א ואילך.

21) ראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נדפס בסוף קונטרס עץ החיים). תניא אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

22) שזהו ענינו העיקרי של חודש כסלו בנוגע אלינו, וכנ"ל (ס"א) שענין זה מתברך וניתוסף החל משבת מברכים (מהנחה בלתי מוגה).

23) ראה סה"ש — תורת שלום ע' 114 ואילך.

24) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ חי"ד ע' יד (נעתק ב"היום יום" טו סיון).

25) והיינו, שהי' בהם יותר אור, אבל לא

מעינות החסידות — "חוצה", ועי"ז יקרבו את הגילוי בעולם, בגאולה השלימה והאמיתית, במהרה בימינו אמן.

* * *

ז. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "פדה בשלום נפשי", ואח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי.

* * *

ח. מכיון שענינה של שבת מברכים הוא הכרזה והודעה ("אָנְזָאָג") על החודש הבא — מובן, שבשבת מברכים היא גם ה"נעילה" של החודש הקודם ("מען שליסט שוין אָפּ דעם אַלטן חודש").

ומכיון שעתה הוא שבת מבה"ח כסלו — הרי עתה היא ה"נעילה" דחודש חשון, החודש הראשון בהעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"²⁸. והענין בזה:

חודש תשרי — הוא חודש כללי, ומטעם זה נקרא בשם "חודש השביעי"²⁹ — "המושבע בכל" (כדאיתא במדרש³⁰), שהרי זה שחודש תשרי הוא "מושבע בכל" אינו בשביל עצמו בלבד, אלא בשביל השנה כולה, דהיינו שבמשך כל השנה יש לנצל את הכחות הניתנים בחודש תשרי. וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹ שבמשך כל השנה יש "לפרוק את החבילה" ("פאַנאַנדערפּאַקן די פעקל") של חודש תשרי.

והתחלת עבודה זו ד"ויעקב הלך לדרכו", פריקת הענינים שניתנו בחודש תשרי — היא בחודש חשון.

ובשבת זו, שבת מבה"ח כסלו — יש לערוך חשבון-נפש על העבודה שנעשתה בחודש הראשון (וע"ד שמצינו בנוגע לערב ראש-חודש, שנקרא בשם "יום כפור קטן"³², כיון שבו צ"ל החשבון דכל החודש).

ט. ובפרטיות:

ישנם אלו שאין רואים אותם כאן מלבד ב"שבת מברכים", ובמשך כל החודש — משבת מברכים אחת לחברתה — ה"ה "משתמטים"

(31) ראה סה"ש תש"ז ע' 74. וש"נ.

(32) ראה פר"ח לאו"ח סתי"ז (מהרמ"ק).
של"ה (קכ, ב. קעט, א. ועוד). יעב"ץ בסידורו.
ועוד.

(28) ויצא לב, ב. וראה לעיל ע' 202. וש"נ.

(29) אמור כג, כד ואילך. פינחס כט, א ואילך.

(30) ויק"ר פכ"ט, ח.

ומסתתרים... כיון שיראים שישאלום מה נעשה בנוגע לעבודה עם הזולת, שלאמיתו של דבר, הרי זה נוגע לא רק לזולת, אלא גם לעצמם.

— אין זה נוגע אם הכוונה היא לאנשים פרטיים או באופן כללי —
 — כידוע המעשה בזה מהצ"צ³³, שהמשיל על עצמו משל ל"כובעין" ("אָ קירזשנער") העושה "כובעים", וכל קונה מודד את ה"כובע" לראות אם הוא מתאים עבורו, וכשרואה שה"כובע" מתאים — הרי מצד הענין דהשגחה פרטית מובן ש"כובע" זה הי' מיועד אליו מלכתחילה ("אים הָאָט מען לכתחילה געמיינט"), וסיים הצ"צ — בידעו מה תהי' התוצאה... — ואליו אכן כוונתי ("און אים מייך איך טאַקע")! —
 במשך כל הזמן — אינו שקוע בדברים הנכונים ("מען ליגט ניט אין דעם וואָס מען דאַרף"). הוא שותה "חלב", ומברך אמנם לפניו ולאח"ז... אבל אינו עוסק בעבודה עם הזולת!

וטענתו — שהוא משתוקק ל"התוועדות", ולכן אין ברצונו להתעסק בענינים אחרים, ובמילא, אינו עושה דבר, וממתין מ"התוועדות" אחת לחברתה...

יש לדעת שזהו הסדר דעולם התהו: בעולם התהו, בשעה שהאירה ספירה אחת (ודוגמתו בנרוד — ההשתוקקות להתוועדות) לא הי' מקום לענין אחר; והסדר דעולם התהו אינו הכוונה, שהרי "לא תהו בראה לשבת יצרה"³⁴!

ומה שמגיע להתוועדות, חוטף "שיריים", לוקח לעצמו ומחלק לאחרים — אין זו דרכה של חב"ד³⁵!

דרכה של חב"ד היא, כפי שתבעו רבותינו נשיאינו בפשטות — לקחת ילד יהודי או ילדה יהודי, לברך עמהם, ללמוד עמהם וכו'!
 ומה שטוען שמשתוקק להיות בהתוועדות — מהי פעולת ההתוועדות אם הדבר אינו בא לידי פועל?!...

מהי פעולת הדוחק, הצפיפות והזיעה ("די שטופעניש מיט די קוועטשעניש מיט די שווייס") במשך כל חודש תשרי — אם לאחר חודש תשרי נשאר הוא בדיוק כמו קודם לכן, כמו שנה קודם לכן, שנתיים או שלוש קודם לכן?!...

(35) ראה גם ת"מ ח"ח ע' 242. וש"נ.

(33) ראה גם ת"מ ח"ג ע' 75. וש"נ.

(34) ישע"י מה, יח.

י. יתירה מזו — כאשר הדברים הנאמרים בהתוועדות אינם באים לידי פועל, הרי זהו ענין של "דברים בטלים"³⁶:

"דברים בטלים" — אין פירושם דברים ריקים מתוכן ("פוסטע רייד"), כדעת העולם; אלא פירושם הפשוט הוא — דברים שהם בטלים, דברים שאינם פועלים פעולתם, אפילו אם אינם ריקים מתוכן מצד עצמם. ובהקדמה:

מכיון ש"צדיקים דומים לבוראם"³⁷ — הרי כשם שבנוגע להקב"ה מצינו ש"דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה"³⁸, כן הוא גם בנוגע לדיבורם של צדיקים, "מאן מלכי רבנן"³⁹, שהוא באופן ד"דבר מלך שלטון"⁴⁰, "אמר מלכא עקר טורא"⁴¹.

ומצינו אפילו ש"כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין"⁴², ובפרט כשדברים אלו הם דברים היוצאים מן הלב⁴³.

ובמילא, בשעה שחוזרים מאמר או שיחה מרבותינו נשיאינו — בוודאי צריכים הדברים לפעול פעולתם, ואם אינם פועלים פעולתם, והשומע נשאר באותו אופן כמו קודם לכן (שהרי סו"ס תלוי הדבר גם בהמקבל) — הרי הם "דברים בטלים".

ואם-כן — מהי טענתו שרצונו רק להיות בהתוועדות, ולהיות "על גבי המזבח" ... בשעה שכל ההתוועדות אינה נוגעת לפועל אצלו?!

הפועל שצריך להיות מההתוועדות — הוא הפעולה עם הזולת, לקחת ילד או ילדה ולקרובם ליהדות, וכן הענין דהפצת תורת החסידות, שזהו כל הענין די"ט כסלו — "יפוצו מעינותיך חוצה".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "דעם ספרדישן ניגון", "צמאה לך נפשי", "דרכך אלקינו"].

* * *

38) ראה שבת קיט, ב. בר פ"ג, ב. פמ"ד, כב.

39) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (ברע"מ).

40) קהלת ח, ד.

41) ראה ב"ב ג, ב.

42) ברכות ו, ב.

43) ראה ספר הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה טט, א.

36) ראה מכתב כ"ט מ"ח שנה זו (אג"ק חיי"ב ריש ע' צח): "וכמדובר בהתוועדות כ"פ וגם בש"ק מברכין זה העבר כו". וראה גם מכתב י"ד כסלו; ג' שבט; ג' מנ"א שנה זו (אג"ק שם ע' קמז; ע' רסט; חיי"ג ע' שכח). ועוד.

37) רות רבה פ"ד, ג. וראה בר פס"ז, ח. במדבר פ"י, ה. אסת"ר פ"ו, ב.

יא. בפרשתנו⁴⁴ נאמר, שאברהם אבינו אמר לאליעזר "שים נא ידך תחת ירכי"⁴⁵.

הגמרא⁴⁶ לומדת מכך, ששבועה צריכה להיות דוקא בנקיטת חפץ⁴⁷. ומפרש רב פפא, שהכוונה בזה היא לספר תורה, דהיינו שחייבים להשביע בספר תורה דוקא, ודיין שהשביע ללא ספר תורה, "נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר".

אבל מסקנת הגמרא דלא כרב פפא, והדין נשאר, שאף שלכתחילה יש צורך בספר תורה, אבל בדיעבד גם תפילין כשרים. ותלמיד חכם, משום כבודו, אפשר להשביעו "לכתחילה בתפילין", ולא דוקא בספר תורה. הדין אודותיו מדובר בגמרא — הוא ע"ד שבועתו של מודה במקצת הטענה.

ויש כאן שני דברים שאינם מובנים:

א) קושיית התוספות שם⁴⁸: כיון שכל ענין זה למדים מאברהם אבינו, שאצלו לא הי' הענין דמודה במקצת — מדוע למדים כאן ענין זה על מודה במקצת דוקא, והרי הי' לנו ללמוד ענין זה גם לשבועת הביטוי ושבועת הפקדון? — והתוספות נשארים בקושיא.

ב) אצל אברהם לא היו לא ספר תורה ולא תפילין, אלא מצוה אחרת — ומניין לנו לומר שיש צורך בספר תורה או תפילין דוקא?

יב. ענין השבועה מבואר במאמר אדמו"ר הזקן⁴⁹, וביתר אריכות במאמר הצמח-צדק⁵⁰, ש"שבועה" היא מלשון "שובע", דהיינו שנותנים כח מלמעלה. ולכן הדין הוא ש"נשבעין לקיים את המצוות"⁵¹, אף שגם בלאו הכי "מושבע ועומד מהר סיני הוא"⁵¹, כיון שע"י השבועה נותנים לו כח נעלה יותר. וזהו ג"כ הענין ד"משביעין אותו (את האדם קודם שנולד) תהי צדיק ואל תהי רשע"⁵².

ככדי שהכח שנותנים מלמעלה יתקשר עם האדם כאן למטה, שיקבל את הכח ויוכל לנצלו — צ"ל "ממוצע", שיקשר את האדם עם הכח

47 ראה גם פרש"י עה"פ.

48 ד"ה לאתפוש.

49 ראה גם לקו"ת דרושי שמע"צ פג, ג.

50 קיצורים והערות לתניא ד"ה משיביעין אותו (ס"ע נו ואילך).

51 נדרים ח, רע"א. וש"נ.

52 נדה ל, סע"ב.

44 מכאן עד סיום ההתוועדות — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונרפס בלקו"ש ח"א ע' 38 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

45 כד, ב.

46 שבועות לח, ב ובפרש"י.

מלמעלה. וקשר זה הוא ע"י מצוה, כיון שמצוות הם שלוחיו של הקב"ה, כדאיתא⁵³ "כבדו את המצוות שהן שלוחי", ו"שלוחו של אדם כמותו"⁵⁴, ולכן בכחה של מצוה להמשיך ולקשר את הכח מלמעלה עם האדם.

וזהו הטעם ששבועה צ"ל דוקא בנקיטת חפץ, כי ע"ז שאוחז חפץ של מצוה בידו, מקשר אותו חפץ זה עם הכח שלמעלה.

יג. זהו הביאור בנוגע לנקיטת חפץ בכלל, אבל מדוע נוטלין דוקא ספר תורה או תפילין?

איתא⁵⁵: "לא ברא הקב"ה דבר אחד לבטלה". ולכן, בכל מקום שבו נמצא יהודי, עליו לעשות מכל דבר קדושה, וממילא עליו לנצל את השבועה — הכח שנותנים לו מלמעלה — בכל העולם.

קשר זה של הכח שמלמעלה — ע"י האדם — עם כל העולם, הוא ע"י התורה, כיון שהתורה היא הממוצע — הכח המחבר — בין הקב"ה והעולם, כמארז"ל דלעיל⁵⁶ "אסתכל באורייתא וברא עלמא".

עפ"ז יובן הטעם שנוטלין תפילין לשבועה, כיון שתפילין ענינם תורה, כמבואר במאמר חסידות⁵⁶ ד"ה "איתא במדרש תהלים"⁵⁷: "ר' אליעזר אומר: אמרו ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע רוצין אנו ליגע בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי, א"ל הקב"ה, קיימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאלו אתם יגיעים בתורה יומם ולילה". ומובן ממאמר רז"ל זה, שתפילין הם אותו ענין של ספר תורה.

וביאור הענין הוא — כיון שענין התורה הוא להמשיך מוחין במדות⁵⁸, ואותו ענין נפעל גם ע"י תפילין. ע"י הנחת תפילין למטה פועלים הנחת תפילין למעלה, כפי שמצינו⁵⁹ ש"הקב"ה מניח תפילין": הקב"ה — ז"א, מדות; ותפילין — הם ענין המוחין; ו"הקב"ה מניח תפילין" פירושו: המשכה ממוחין במדות.

ולכן אפשר גם ע"י אחיזת תפילין בשעת השבועה — שענינם בעבודת השם הוא שעבוד המוח והלב⁶⁰ — לפעול את קישור הכח שלמעלה עם העולם, כמו ע"י התורה.

(53) תנחומא ויגש ו. וראה לקו"ת ויקרא
ב, א.
(54) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.
(55) שבת עז, ב.
(56) נדפס בסה"מ תרנ"ג ע' רעט. תש"ח
(57) עה"פ (א, ב) כי אם בתורת.
(58) ראה בארוכה בהמאמר דלעיל (ע' 214 ואילך).
(59) ברכות ו, א.
(60) שו"ע או"ח סכ"ה ס"ה. שו"ע אדה"ז
שם סי"א. תניא פמ"א.
ע' 271.

ואעפ"כ זהו ענין של "דיעבד" בלבד, וכפי שהוא גם בלשון המדרש הנ"ל, שבנ"י היו "רוצים ליגע בתורה יומם וליילה", אלא שמכיון ש"אין לנו פנאי", הרי בדיעבד די בענין התפילין — שעבוד המוח והלב לכל הפחות בתחלת היום — שעי"ז נשאר הענין גם במשך כל היום כדבעי.

יד. הטעם שבתלמיד חכם די אפילו לכתחילה באחיזת תפילין בידו בשעת השבועה:

איתא בזהר⁶¹ שתלמיד חכם נקרא שבת. רמז לזה ישנו גם בגמרא⁶²: הגמרא מספרת שהגיע אורח תלמיד חכם, ונתנו לפניו סעודה גדולה. שאל אותו תלמיד חכם: מנין לקחו סעודה זו, והרי לא התכוננו לבואו? וענו לו, שהכינו את הסעודה לשבת, וכשהגיע, נתנו לו את הסעודה של שבת⁶³.

השייכות דשבת לתלמיד חכם היא, כיון שבשבת האדם מובדל מעסקי החול, דהיינו מעניני העולם החומרי, וכן הוא גם תלמיד חכם: הוא מובדל מהעולם החומרי⁶⁴.

לכן, תלמיד חכם, גם לכתחילה אינו צריך לאחוז ספר תורה בשעת השבועה, כיון שענינו של ספר תורה הוא (כנ"ל) לקשר את הכח שלמעלה עם העולם, ומכיון שהוא מופרש מהעולם — אינו זקוק לזה.

אבל לתפילין — זקוק גם תלמיד חכם, כיון שתפילין ענינם לשעבד את המוח והלב, וזה פועל את קישור הכח שלמעלה עם האדם, דלא כספר תורה, שענינו הקישור דכח זה עם העולם.

טו. הטעם שבהשבועה דאברהם אבינו לא הי' ספר תורה ותפילין, אלא מצות מילה דוקא — יובן בהקדמת הקושיא הידועה⁶⁵: כיון שאברהם אבינו קיים את כל התורה⁶⁶, מדוע המתין במצות מילה עד שיצוהו הקב"ה?

והתירוץ לזה — ע"פ הידוע בענין החידוש דמתן תורה על המצוות שהאבות קיימו קודם לכן. לפני מתן תורה היתה הגזירה ד"בני רומי לא

שבת (מהנחה בלתי מוגה).

64 ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ה.

65 הובא בתו"א ס"פ לך רד"ה בעצם היום הזה.

66 יומא כח, ב. וש"נ.

61 ח"ג כט, א.

62 שבת קיט, א.

63 וכיון שאצל בני ישראל אין ענינים

של "אקראי", אלא הכל הוא בהשגחה פרטית

— מרומז במעשה זה שתלמיד חכם איקרי

ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי"⁶⁷, כלומר, שלא יהי קשר של רוחניות עם גשמיות, ובמתן תורה נתבטלה הגזירה, נעשתה אפשרות לקשר כזה. מתן תורה פעל, שאם יהודי מקיים מצוה בדבר גשמי, נעשה הדבר הגשמי — קדוש.

המצוות שקיימו האבות, אף שקיימום בדברים גשמיים, אעפ"כ לא היתה לזה שייכות להגשמי עצמו. הגשמי נשאר בחומריותו כמו קודם לכן. אחרי מתן תורה נעשה — ע"י המצוה — הגשמי עצמו קדוש, ולכן נשאת עליו קדושה גם לאחר קיום המצוה.

הטעם לזה הוא מכיון שקיום המצוות אצל האבות הי' בכחם הם, ולכן לא הי' ביכולתו לחדור בהגשמי, כפי שהוא לאחר מתן תורה.

וכיון ש"מעשה אבות סימן לבנים"⁶⁸, וזהו גם נתינת כח לבנים — לכן ניתנה להאבות מצוה דומה להמצוות שלאחרי מתן תורה, והיא מצות מילה, שעל ידה עושים את הגשמי קדוש, והקדושה אינה רק בשעת קיום המצוה, אלא נשאת גם לאח"ז, כמו המצוות שלאחר מתן תורה (וראי' לזה — שבשעת השבועה אמר לו "שים נא ירך תחת ירכי", כיון שהקדושה נשאה גם לאח"ז, אפילו לאחר שכבר קיים את המצוה).

ולכן היתה מצות מילה שונה משאר המצוות שקיימו האבות — כיון שהיתה ע"י ציווי הקב"ה. ולכן המתין אברהם אבינו במצוה זו עד שיצוהו הקב"ה, כיון שמצוה זו שונה לגמרי משאר המצוות שקיים אברהם, ולזה הי' צ"ל כח מלמעלה.

ועפ"ז יובן הטעם ששבועת אברהם היתה במצות מילה, אף שעתה צריכים לזה ספר תורה: הענין דמצות מילה אז הי' לקשר ולהמשיך את הקדושה בעולם, עד להגשמי — אותו ענין שפעל מתן תורה ושהתורה פועלת עתה, כיון שאז היתה מצות מילה כללות ענין התורה⁶⁹.

טז. עפ"ז יובן גם הטעם שלמדים ענין זה רק לשבועת מודה במקצת, ולא לשאר השבועות — כיון ששבועת מודה במקצת נוגעת לכללות עבודת ה', ובשעה שמקבלים כח מלמעלה בהענין דמודה במקצת, מתתקנים בדרך ממילא הענינים הפרטיים.

ביאור הענין דמודה במקצת בעבודה הרוחנית⁷⁰:

67) שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.

68) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו.

69) ראה גם תו"מ ח"ו ע' 122 ואילך.

70) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 270 ואילך.

וש"נ.

ו. ועוד.

"נשמה שנתת בי"⁷¹ — הנשמה שהקב"ה נתן בי היא בכדי שהאדם ע"י עבודתו יבוא לידי עלי'. וכדאיתא במדרש⁷² בנוגע לכל פרט מהעבודה: "מי הקדימני ואשלם"⁷³ — שהקב"ה נותן כח לאדם מישראל לכל מצוה בפרט. והכחות שהקב"ה נותן הם "בהקפה" ("אויף באָרג") — הוא תובע שיפרעום, דהיינו, שינצלום בעבודה.

וכמאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁴ בשם רבותינו נשיאינו שלפניו בפירוש לשון "הקפות": מכיון שחודש תשרי הוא חודש כללי — "חודש השביעי", מלשון "מושבע" מכל טוב, שבו משביעים אדם מישראל גם בכחות על השנה כולה, שנותנים לו "בהקפה", ותובעים שתהי' עבודה, (וכמ"ש באברהם) "וילך למסעיו"⁷⁵, ש"בחזרתו פרע הקפותיו"⁷⁶.

והנה, אף שכחות אלו ניתנים מלמעלה, אעפ"כ, מצד היצר הרע ש"מתגנב" ("כאַפּט זיך אַרײן") אצל היהודי, אפשר שיתחיל "לכפור במקצת" ולטעון ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁷⁷.

"כופר הכל" — אומרת הגמרא⁷⁸ שלא יתכן דבר כזה, כיון ש"חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו".

לכפור חסו־שלום בהקב"ה — אין ביכלתו של אדם מישראל, כיון שיש בו נשמה שאפילו בשעה שחוטא היא "באמנה אתו ית"⁷⁹. הנשמה רואה אלקות באופן תמידי, היא נמצאת "בפני בעל חובו", ו"חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו" — אפילו קל שבקלים אין בו ההעזה לכפור לגמרי בחוב, מתוך מחשבה שזהו "כחי ועוצם ידי".

אלא מאי? — הוא "מודה במקצת": בפרטים מסויימים סבור הוא שהם כחו ועוצם ידו. בפרטים מסויימים חושב שהוא בעל־הבית בעצמו, וביכלתו לעשות כל שברצונו. אמנם הוא לומד ומתפלל, אבל לאחר התפלה והלימוד — חושב הוא — כבר פרע להקב"ה את חובו, ומעתה הרי זה כחו ועוצם ידו — בשאר הוא כופר.

הוא עושה חשבון בעצמו — כהלשון בהמאמר⁸⁰ — שלא עבר עבירה, ועוד קיים מצוה או עסק בתורה, וא"כ, כבר פרע להקב"ה את כל המגיע לו, והשאר הוא כחו הפרטי.

77) עקב ח, יז.

78) ב"מ ג, סע"א.

79) תניא ספכ"ד.

80) ד"ה פדה בשלום שי"ל ז"ע בקונטרס

בפ"ע — סה"מ תרע"ח ע' צד. סה"מ תש"ז

ע' 203.

71) נוסח ברכות השחר.

72) ויק"ר פכ"ז, ב.

73) איוב מא, ג.

74) לקו"ד ח"א קצו, א.

75) לך לך יג, ג.

76) ב"ר פמ"א, ג. הובא בפרש"י עה"פ.

על כך אומרים לו, שכל מה שיש ברשותו, וכל מציאותו — אינם כחו ועוצם ידו, אלא הוא חייב להודות שהכל שייך להקב"ה, וממילא מחוייב הוא לפרוע לו הכל.

ועל זה היא השבועה — מלשון שובע — שנותנים לו כח מלמעלה, "הקב"ה עוזרו"⁸¹ שתהי' בו ההכרה ("איבערצייגונג") שאין שום דבר פרטי כלל ("קייין אייגענע איז אינגאנצן ניטאָ"), וממילא חייבים לעשות מכל עניני העולם אלקות, כיון שכל העולם שייך להקב"ה.

ומתי לוקחים כח זה וממשיכים אותו בעולם — לאחר שמברכים ברכה (ש"ברכה" היא מלשון "המברין"⁸², המשכה למטה⁸³), אזי נעשה "והארץ נתן לבני אדם"⁸⁴: הוא מקבל מקצת, חלק שנעשה שלו.

יז. כשם שבשבועה גשמית צריכים לאחוז בספר תורה, או עכ"פ תפילין, כדי לקבל את הכח מלמעלה — כן הוא בעבודה רוחנית:

לכתחילה צריך להיות הענין דספר תורה — להתייגע יומם ולילה בתורה, שהתורה נותנת את הכח לקשר את העולם עם אלקות, כנ"ל, שהחידוש דמתן תורה היתה לקשר גשמיות עם אלקות. והרי זהו גם הענין דתורה כפשוטו: תורה מלשון הוראה⁸⁵ — התורה מורה כיצד לנצל כל ענין בעולם לפי רצון הקב"ה.

אלא שאם אינו יכול לפעול שיתייגע כל היום בתורה — צריך להיות עכ"פ בתחלת היום שעבוד המוח והלב ע"י מצות תפילין, וענין זה יהי' ההתחלה וההוראה על כל היום, שכל עיסוקיו במשך היום יהיו מיוסדים על שעבוד המוח והלב שבתחלת היום.

וענין זה, של אחיזה בספר תורה ובתפילין, כמובן האמור — פועל עליו שיהי' "מודה בכולו", שהכל שייך להקב"ה, וממילא לא יצטרך לשבועת הביטוי ושאר שבועות.

עפ"ז יובן ג"כ הטעם שלמדים שבועה זו משבועת אברהם אבינו בנוגע לנישואי יצחק ורבקה, שהוא ענין יחוד מ"ה וב"ן, יחוד כללי⁸⁶, כידוע בספרי הקבלה. וממילא למדים מזה גם בנוגע למורה במקצת, שגם הוא ענין כללי בעבודה.

85) גו"א (למהר"ל) ר"פ בראשית בשם הרד"ק (לתהלים יט, ח).

86) ראה לקו"ת ברכה צו, ג. אוה"ת חיי שרה ד"ה יפה שיתקן (קכו, ב ואילך).

81) ראה קידושין ל, ב. וש"נ.

82) כלאים רפ"ז.

83) תו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ.

84) תהלים קטו, טז. ברכות לה, סע"א.

יח. ההוראה לפועל מכל הענין היא, שבשעה שיוצאים לעולם יש לדעת ענין כללי, שהיסוד של העבודה הוא — לקחת עמו ספר תורה, להתייגע בתורה ככל שיש לו — ע"פ שולחן ערוך — זמן, ובשאר הזמן תהי' עכ"פ ההנהגה בשעבוד המוח והלב. וזה יתן לו הכח לעשות את כל עניניו הגשמיים — כלים לאלקות.

* * *

יט. בפרשתנו מתחיל הדיבור אודות התחלת הגאולה. — בפרשה שלפנ"ז מדובר אודות גלות: "והכנעני אז בארץ"⁸⁷, וכמארז"ל⁸⁸ ש"הי' הולך וכובש כו". אבל בפרשתנו מדובר כבר אודות הגאולה, שאברהם אבינו קנה שדה בארץ ישראל מעפרון, וענין זה הי' "לעיני בני חת"⁸⁹, שהכל הודו שזה שייך לאברהם — התחלה של גאולה כללית דכל בני"י. ואף שאברהם שילם על זה "ארבע מאות שקל כסף"⁹⁰ — הרי מצינו שלא זו בלבד שעיי"ז לא ניתוסף לעפרון שום מעלה, אלא אדרבה, נעשה אצלו חסרון⁹¹: עיי"ז נחסרה משמו האות "ו".

וכמ"ש בספר "פענח רזא"⁹² — ספר מא' הראשונים — שע"י הארבע מאות שקל כסף ששילם אברהם אבינו, קיבל כל יהודי חלק בארץ ישראל, כפי שמחשב שם — לפי החשבון ד"זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף"⁹³ — שעבור ארבע מאות שקל קיבל כל אחד מששים ריבוא בני"י אמה על אמה בארץ ישראל.

הגאולה התחילה כבר אז. יש צורך רק להסיר את ההעלמות והסתרים, ולהמשיך את הגאולה למטה בגילוי ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אני מאמין", "ניע זשוריצי כלאָפּצי"ן].

(91) מכילתא ר"פ יתרו. וראה פרש"י עה"פ.
 (92) לרבינו יצחק ב"ר יהודה הלוי ז"ל. — עה"פ.
 (93) בחוקתי כז, טז.

(87) לך לך יב, ו.
 (88) פרש"י עה"פ.
 (89) פרשתנו כג, יח.
 (90) שם, טז.